

Загальноосвітня школа І – ІІІ ступенів с. Сошичне

План-конспект
уроку географії в 9 класі на тему:

«Сільське господарство Волині»

Підготував:

вчитель географії Каменчук С. І.,
вчитель вищої категорії,
вчитель-методист

Тема. Сільське господарство Волині.

Мета:

- **Навчальна** – сформувати знання учнів про сільське господарство області, земельний фонд, його галузеву структуру; розкрити особливості розвитку рослинництва і тваринництва краю та його зональну спеціалізацію.
- **Розвивальна** – розвивати вміння учнів аналізувати схеми, діаграми та довести важливість його розвитку для задоволення потреб населення краю у продуктах харчування; розвивати пізнавальний інтерес та творчий підхід до розв’язання проблеми.
- **Виховна** – виховувати любов до рідної землі, дбайливе ставлення до неї, гордість за свій край.

Тип уроку: засвоєння нових знань, умінь і навичок.

Обладнання: адміністративна карта України, атласи Волинської області, презентація «Сільське господарство Волині», статистичні матеріали, контурні карти.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація опорних знань і вмінь учнів.

- **Прийом «Географічний крос».**
 - ✓ Закінчити речення.
 - Сільське господарство – це ...
 - Воно мені й тобі дає ...
 - До його складу входять ...
 - Основою с/г виробництва є ...
- **Вікторина «Моя синьоока Волинь».**
 - Дата Утворення Волинської області.
 - В якій частині України лежить область?
 - Площа Волинської області.
 - Коли було утворено К-Каширський район?
 - Яка площа К-Каширського району?
 - В якій частині області розташований наш район?
 - Природні зони, в межах яких розташована Волинська область.
 - Найбільш поширені ґрунти області.

III. Мотивація навчальної та пізнавальної діяльності учнів.

➤ **Прийом «Інтерв'ю».**

- Які продукти харчування ви вживаєте?
- Що ви сьогодні снідали?
- Яка галузь господарства забезпечує нас продуктами харчування?

Вчитель: Так, це є сільське господарство. Воно з давніх давен розвивається в нашому краї. Адже наші предки належать до найдавніших хліборобських народів світу. Переселенці з України завезли високоякісну українську пшеницю на американський континент і показали всьому світу, як потрібно вирощувати хліб. Наш український плуг і воли пройшли від Карпат до Далекого Сходу. І Волинський край, як частинка великої України, є важливим осередком сільськогосподарського розвитку.

➤ Оголошення теми і мети уроку.

IV. Вивчення нового матеріалу.

➤ **Прийом «Робота в групах».**

1. Значення і структура галузі, земельний фонд.

- Що ви можете сказати про значення галузі для Волині?
- Яка структура галузі?
- Яка структура земель Волині?

Вчитель. Волинь – агропромислова область, що має рівнинний рельєф, порівняно теплий помірно континентальний клімат, родючі чорноземні ґрунти на півдні і дещо бідніші дерново-підзолисті – у північній частині, великі лісові масиви, густу мережу річок та озер, компактно заселена.

У всеукраїнському територіальному поділі праці область є аграрно-індустріальним регіоном з багатогалузевим сільським господарством. Основні напрями виробництва в галузі рослинництва: вирощування зернових, цукрових буряків, ріпаку, картоплі, овочевих культур. У галузі тваринництва – виробництво молока, м'яса ВРХ, птиці та свинини, яєць. Частка Волині у загальнодержавному виробництві продукції сільського господарства коливається в межах 2,6-3,2%.

В цілому аграрний сектор області виробляє достатню кількість сільськогосподарської продукції для забезпечення її продовольчої безпеки. Волинь на 160 відсотків забезпечена зерном, на 150 відсотків - картоплею. Цукру і молока вироблено в півтора рази більше, ніж фонд споживання. Волинські аграрії виробляють м'яса вдвічі більше від внутрішньої потреби. Овочами забезпечені на 120 відсотків.

Земельний фонд області становить 2014,3 тис. га, з яких – 1054,7 тис. га займають сільськогосподарські угіддя, зокрема 674 тис. га – рілля (63%), 157,3 тис. га – сіножаті (15%), 218,0 тис. га – пасовища (21%), 11,4 тис. га – багаторічні насадження (1%).

У галузевій структурі сільського господарства рослинництво становить 58,7%, тваринництво – 41,3%.

2. Рослинництво. (I група)

- ✓ Зернові культури.
- ✓ Картоплярство.
- ✓ Технічні культури.

Повідомлення учнів.

- Рослинництво є базовою галуззю сільськогосподарського виробництва області. Структура посівних площ області становить: зернові – 55%, кормові – 23%, картопля та овочі – 16%, технічні культури – 6%. Найбільш сприятливою для розвитку рослинництва є лісостепова зона. Зерновий лан займає близько 227 тисяч га, картопля і овочі – 72 тисячі га, технічні культури – майже 34 тисячі га. Основні площі зернових культур (озима пшениця, жито, ячмінь) і цукрових буряків зосереджені у південній лісостеповій частині області. В 2016 році втретє за усю історію господарювання на Волині намолочено понад мільйон тонн зерна.
- Найбільші валові збори зерна одержали у Горохівському районі – 180 тисяч тонн, Луцькому – 151, Володимир-Волинському – 126 тисяч тонн. Найкращі врожаї зерна у таких господарствах як «Рать», «Несвіч», «Лище», «Городище» Луцького району, «Волинь-Нова» Горохівського, «П'ятидні» В-Волинського районів. Найвища віддача зернового поля становить 80 – 90 центнерів з кожного гектара! Це вже європейські стандарти. В 2016 році на Волині досягнуто супер високих врожаїв озимого жита у зоні Полісся, зокрема у фермерському господарстві «Факторія» – 68 центнерів та «Перлина Турії» Турійського району – 64 центнери з гектара .
- Важливою продовольчою культурою на Волині є картопля, яку в народі називають другим хлібом. Під неї виділено понад 12% посівних площ області. За використанням в продовольстві картопля займає друге місце після пшениці. Основним регіоном її вирощування є поліські райони, це, зокрема, Рожищенський,

Маневицький, Любомльський, Ратнівський та інші райони. На Волині протягом декількох останніх років площа під картоплею тримається практично на одному рівні. В 2016 році картоплю посаджено на площі 71,9 тис.га, що на 3,6 тис.га більше в порівнянні до минулого року, в агроформуваннях 0,8 тис.га, в особистих селянських господарствах – 71,9 тис.га . Щорічне валове виробництво картоплі близько 1 млн. тонн.

- Вирощування цукрових буряків зосереджено в основному в південних районах області на площі понад 15 тис. га. В 2016 році збільшилися їх посіви на 2,2 тис. га. В минулому році зібрали понад 600 тис. т цукрового буряка. Понад 600 центнерів цукрових буряків зібрали у господарствах імені Івана Франка та "Волинь Нова" з Горохівського, товариства "Романів" та "Лище" з Луцького району, «П'ятидні» Володимир-Волинського району. 43 тисячі тонн цукрових буряків зібрано на територіях господарювання у чотирьох районах області підприємством «П'ятидні».
- Сільськогосподарські підприємства значну увагу в останні роки приділяють вирощуванню таких рентабельних технічних культур як ріпак та соя. Понад 2000 га засівали ріпаком у Локачинському, Горохівському та Луцькому, більше 1000 га Володимир-Волинському та Ківерцівському районах, на які припадало більше 84% посівної площі цієї культури. Соя культивували 39 господарств у половині районів області, але 81% загальної площі знаходилось у Горохівському, Локачинському та Луцькому районах.
Кращий врожай сої в несприятливий для цієї культури рік отримано по 38 центнерів з гектара в фермерському господарстві «ЄДК» Локачинського району . По 59 центнерів гороху з кожного гектара отримали в товаристві «Романів» Луцького району.
- Урожайним цей рік видався на озимий ріпак, середня урожайність по області склала понад 35 центнерів з гектара, що є найвищою серед областей України. А таким господарствам як «Перлина Турії» Турійського району, товариство «Облапське» Ковельського району та «Лище» Луцького району вдалося отримати понад 50 центнерів з гектара озимого ріпаку.
- В К-Каширському районі в 2016 році під зерновими культурами було зайнято 13837 га земель, під картоплею – 5758 га, а під овочами – 1107 га ріллі. В цьому ж році в районі було зібрано 24688 т зерна, 94553 т картоплі та 26750 т овочів.

- Пріоритетними напрямками у рослинництві є збереження і відтворення родючості ґрунтів, ефективне використання, застосування ресурсозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських культур, запровадження принципів екологічного та органічного землеробства.

3. Тваринництво. (II група)

- ✓ Скотарство.
- ✓ Свинарство.
- ✓ Птахівництво.

Вчитель. Одним із основних пріоритетних напрямків розвитку сільського господарства Волині є тваринництво. У структурі виробництва тваринницької продукції в області традиційно переважає скотарство, частка якого становить біля 60%, п'ята частина припадає на свинарство, 17% – на птахівництво та дещо більше 1% – на інші тваринницькі галузі: вівчарство, кролівництво, бджільництво. Волинь утримує друге місце з виробництва м'яса і третє місце з виробництва молока в державі (у розрахунку на одного жителя). За темпами розвитку сільського господарства Волинська область займає 12-те місце по Україні.

Повідомлення учнів.

- Тваринницькі господарства Волині переважно дрібнотоварні. Близько 58% господарств утримує менше 100 голів великої рогатої худоби, але саме в таких господарствах зосереджено 72% поголів'я й реалізовується понад 69% худоби на забій. Галузь тваринництва є пріоритетною для Волині, особливо для поліських районів. Аграрії області утримують 25 відсотків м'ясного поголів'я від загальнодержавного. Відносно нове підприємство волинського полісся «Ратнівський аграрій» на сьогодні орендує більше 7 тисяч гектарів поліських земель. За 3 роки з нуля чисельність поголів'я м'ясної худоби зростає до 1800 голів. Підприємство забезпечує роботою більше 200 селян краю.
- Одним із основних пріоритетних напрямків розвитку сільського господарства Волині є м'ясне і молочне тваринництво. Наявність в області понад 350 тисяч гектарів природних сінокосів та пасовищ, що становить третину від всіх сільськогосподарських угідь, сприяє розвитку спеціалізованого м'ясного скотарства. А це дозволяє у 10-15 разів скоротити трудомісткість у порівнянні із молочною галуззю та у 5

разів зменшити енергетичні витрати, так як тварини одержують корм переважно із пасовищ. Наразі в області нараховується майже 17 тисяч поголів'я м'ясного стада, в тому числі 7 тисяч корів. Понад половина цього поголів'я утримується в Ковельському районі, де кожна друга корова м'ясного напрямку продуктивності, а племзавод «Зоря» є провідним і базовим господарством з розведення волинської м'ясної породи утримує майже тисячу корів. Тут продовжується робота по вдосконаленню племінних та продуктивних якостей волинської м'ясної породи.

- Стрімко розвивається галузь свинарства, про що свідчить збільшення загальної кількості поголів'я свиней майже на 12 тисяч голів. Трійка найбільших за поголів'ям товариство «Віра 1» АПГ «Пан Курчак» Ковельського району, «Чебені плюс» та «Гірсам» Рожищенського району. В усіх категоріях господарств станом на 1 липня 2016 року утримувалось 323,2 тис. свиней, в т.ч. в сільськогосподарських підприємствах - 92,1 тис. голів. ТЗОВ «Віра-1» працює з двома породами свиней, що довели свою цінність в усьому світі. Дане поголів'я було завезене з Англії, Чехії та Данії і пройшло адаптацію в наших умовах. Тварини мають високий відсоток пісного м'яса, мінімальні затрати корму, високі темпи приросту та малу товщину сала.
- Сьогодні в області працює три потужні птахофабрики. ТЗОВ «Полтрекс» є одним із основних виробників та постачальників м'яса курчат-бройлерів на український ринок під торгівельною маркою «Пан Курчак». Найбільшими виробниками м'яса птиці в області є «Володимир-Волинська птахофабрика» (торгова марка «Чебатурочка - селянська курочка») та «Птахокомплекс Губин» (АПГ «Пан Курчак» і одноіменна торгова марка). «Володимир-Волинська птахофабрика» належить до трійки найпотужніших виробників курятини в Україні. В середньому за добу тут виробляють більше 200 тонн м'яса птиці в живій вазі.
- В К-Каширському районі по всіх категоріях господарств станом на 1 січня 2017 року налічується 9421 голова ВРХ, з них корів – 8309 голів; свиней – 19565 голів, коней – 5649 голів, птиці всього – 93273 голів, в т.ч. курей – 79867 голів. По агроформуваннях ВРХ становить всього 568 голів, з них корів – 306 голів. За минулий рік в районі вироблено м'яса в живій вазі 472 цнт. На теренах нашого району працює 6 сільськогосподарських підприємств: ПП «Пнівненське», СВК «Дружба», СВК «Нуйнівський», СВК

«Полиці», СВК «Хотешівський», СВК «Олексіївський» та 28 фермерських господарств.

- Протягом останніх років в області спостерігалось скорочення поголів'я худоби в аграрних підприємствах. Найкатастрофічніше скорочення поголів'я відбувається у сільгосп підприємствах Камінь-Каширського, Любомльського, Локачинського, Шацького, Маневицького, Старовижівського, Ківерцівського, Володимир-Волинського районів. Основними завданнями в тваринництві є модернізація великотоварного виробництва молока в південних районах і приміських агроформуваннях, нарощення потенціалу м'ясного скотарства, свинарства та птахівництва перш за все, в поліських районах, сприяння у дальшому розвитку і структуризації особистих селянських господарств, надання допомоги селянським господарствам шляхом розширення мережі сервісних підприємств, заготівельно-збутових кооперативів у співпраці з сільськими та селищними радами; збільшення сінокосів і культурних пасовищ для випасу худоби.

4. Зональна спеціалізація с/г Волині. (III група)

- ✓ Зона мішаних лісів.
- ✓ Зона лісостепу.
- ✓ Приміські господарства.

Вчитель. У межах природних зон України виділяють зональні сільськогосподарські комплекси, спеціалізація яких визначена здебільшого природними умовами - кліматичними і ґрунтовими. Зони сільськогосподарської спеціалізації вказують на випуск тих чи інших видів переважно товарної продукції рослинництва і тваринництва в певній природній зоні. На території Волинської області виділяють три зони сільськогосподарської спеціалізації — північно-поліську (Шацький, Любомльський, Ратнівський, Старовижівський, К-Каширський, Любешівський і Маневицький райони), південно-поліську (Ковельський, Турійський, Рожищенський і Ківерцівський райони), лісостепову (Луцький, Горохівський, Локачинський, Іваничівський і В-Волинський райони) та приміський тип сільського господарства.

Повідомлення учнів.

- Поліська зона охоплює 15,7 тис. км² – 77,6 % території області, рілля становить 35 % території цієї зони, 2 % - болота, 30 % - ліси. Спеціалізація зони різноманітна. Це - молочно-м'ясне скотарство,

льонарство, картоплярство з виробництвом зерна. На основі переробки сільськогосподарської сировини тут сформувалися такі спеціалізовані АПК, як молочнопромисловий, м'ясопромисловий, картоплепродуктовий, льонопромисловий та ін.

- Лісостепова зона охоплює 22,4 % території області. Її спеціалізація — виробництво цукрових буряків, зерна, овочів, молочно-м'ясне скотарство і свинарство. Крім того, тут розвинуте і птахівництво. Найрозвинутішими АПК є буряко-цукровий, зернопродуктовий, м'ясопромисловий, плодоовочеконсервний.
- Навколо волинських міст (Луцьк, Ковель, Нововолинськ) сформувався приміський тип сільського господарства, який спеціалізується на вирощуванні овочів, фруктів та ягід, а також на виробництві молока, м'яса та яєць.

V. Закріплення вивченого матеріалу.

➤ Прийом «Альтернатива»

- ✓ *Учні отримують картки з проблемними запитаннями.*

Група I. На Волині з 2005 року розпочали висівати сою.

- Чим вигідне вирощування сої на Волині?

Група II. В с. Боровно є страусина ферма.

- Що саме фермер може отримати від страуса?
- Чим вигідне страусівництво як галузь с/г у нашому краї?

Група III. В останні десятиріччя фермери почали інтенсивно займатися приміським с/г виробництвом, зокрема ягідництвом?

- Що спонукало їх до такого вибору?

➤ Прийом «Словниковий диктант»

- Сільське господарство – це ...
- Меліорація – це ...
- Інтенсифікація – це ...
- Екстенсифікація – це ...
- Грунт – це ...
- Сільськогосподарські угіддя – це ...
- АПК – це

➤ Прийом «Географічний практикум».

- ✓ За даними математичними рядами визначте тип ведення сільського господарства.

- 1 га/30 ц; 2 га/60 ц; 3 га/90 ц; 4 га/120 ц.
 - 5 га/150 ц; 5 га/165 ц; 5 га/170 ц; 5 га/190 ц.
- ✓ Користуючись картою с/г Волині, визначити с/г спеціалізацію свого району.
 - ✓ Нанести на контурну карту області с/г зони.

VI. Підсумок уроку.

- ### VII. Завдання додому.
- 1) Підготувати інформацію про с/г виробництво у своєму селі, у своїх домашніх господарствах.
 - 2) Підготувати міні-проекти по створенню фермерських господарств на базі своїх домашніх.

Додаткова інформація до уроку.

- Товариство «Старий Порицьк» Іваничівського району – це єдине господарство в області на сьогодні, яке має європейські сертифікати виробника екологічно чистої продукції «Органік стандарт». А це - як тваринництво, так і продукція рослинництва. Робота над виробництвом якісної продукції відбувається і в господарствах, які займаються виробництвом молока. Для того, щоб отримувати молоко «Екстра» класу, аграрії вкладають кошти у будівництво сучасних доїльних залів, наразі в області їх функціонує 9. Ці та інші фактори інтенсивного ведення молочного скотарства дозволили вийти на європейський рівень продуктивності і якості, про що свідчать досягнення провідних господарств, зокрема підприємства «Рать» та «Волинь Нова», де надої вже перетнули межу у 8 тисяч літрів молока від кожної корови!
- Індус Рао Сібмасіва проживає у Любомльському районі. Чоловік там займається фермерством: вирощує лохини, розводить страусів, качок, гусей та фазанів. У Римачах Любомльського району розпочав свою справу фермер-індус Рао Сібмасіва. Основою свого господарства іноземець зробив вирощування лохини. «Минулого року тільки британці спожили її на 4,6 млрд фунтів стерлінгів. Та й американці купують її чимало. Тому експортні ціни на культуру привабливі, – розповідає Рао. – Наша земля – це створений Богом рай. Я вивів 14 сортів лохини.

Крім ягід, Рао взявся за тваринництво. Хоча одразу уточнює, що це – додаткова галузь. Мовляв, у міжряддях лохини можна посіяти люцерну, яка й бур'яни заглушить (а значить, не треба буде застосовувати хімікати), і ґрунт азотом збагатить, і на корм згодиться».

Його різновекторне господарство викликає подив і захоплення. На фермі в селі Рівне Любомльського району індуc розводить страусів. Наразі їх небагато, але заплановано збільшити стадо. Коли у нас говорять про страусів, то найчастіше мають на увазі африканських. Рао вирощує не лише цих двометрових велетнів, а й менших американських нанду та австралійських ему.

Крім страусів, волинський зять Рао хоче тримати багато гусей, качок, фазанів та перепілок. Але на птахівництві не зупиняється. Вже завіз 680 овець, а невдовзі імпортує ще 1700. Вівці в господарстві кількох німецьких, французьких та англійських порід. Сімбасіва розповідає, що в Індії є великий попит на баранину, адже там живе 1,5 мільярда людей, які не споживають яловичини та свинини.

Якось Рао хотів купити агрофірму, що вирощує худобу. Тварини там були недоглянуті. Індуc прямолінійно сказав: із корів знущалися. Ділові волинські бізнесмени були шоковані його словами, а ще більше тим, що до панів на дорогих джипах поговорити про справи прийшов чоловік у порваних штанах. Рао справді не надає великого значення побутовому комфорту. Спить влітку на фермі просто під навісом. Там складені тюки соломи, а зверху покривало. Каже: головне – втілити в життя проект. Тож щодня встає о п'ятій ранку, годину медитує – і до роботи.

Ще Рао випустив у природу 370 диких качок та 128 фазанів. Місцевих мисливців просить не стріляти птахів, поки ті не розмножаться.

«Хіба щастя у тому, щоб мати мільйон? – запитує Рао і сам же відповідає. – Гроші з душею – божественні, гроші без душі – сатанинські. Багатії думають, що пити шампанське за тисячу доларів доларів – велике щастя. Справжнє щастя – допомогти тому, хто потребує, зробити щось добре для людей на цьому світі».